

Nr 20.

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med hemställan om be-
myndigande för Kungl. Maj:t att förordna om restitu-
tion i vissa fall av skatt å bensin, som användes vid
jordbrukets drift; given Stockholms slott den 19 de-
cember 1952.*

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av stats-
rådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att
antaga det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departe-
mentschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

Per Edvin Sköld.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen framlägges förslag om införande för tiden den 1 januari
1953—den 31 december 1954 av rätt till viss restitution av bensinskatt, som
erlagts för bensin till jordbrukets bensindrivna traktorer. Restitutionen skall
avse ett belopp om 275 kronor för år 1953 och 300 kronor för år 1954 samt
utgå till ägare av bensindriven gummihjulstraktor under förutsättning att
traktorn till väsentlig del använts vid jordbruksdrift.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 19 de-
cember 1952.*

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med chefen för jordbruksdepartementet anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Sköld, fråga om *viss restitution av skatt å bensin* samt anför därvid följande.

Inledning.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 23 februari 1951 uppdrog jag åt en särskilt tillkallad utredningsman att verkställa en allmän utredning rörande beskattningen av motorfordonstrafiken. I direktiven för utredningen har framhållits bl. a. att flera skäl talade för att en ny avvägning komme till stånd mellan beskattningen på motorfordon och på bensin med sikte på att överföra en större del av skattebördan på motorfordonen. Vidare har i direktiven anförts att då en sådan omläggning kunde komma att medföra en sänkning av bensinpriset, skulle frågan om rätt till restitution av bensinskatt i motsvarande mån minska i betydelse. Nämnda fråga borde dock vid utredningen tagas upp till närmare undersökning, och det vore angeläget att ett eventuellt restitutionsförfarande icke bleve onödigt komplicerat.

Med skrivelse den 30 oktober 1952 har utredningsmannen överlämnat en av honom utarbetad *promemoria med förslag om införande av rätt till viss restitution av bensinskatt, som erlagts för bensin till jordbrukets bensindrivna traktorer.*

I promemorian framhålls inledningsvis att utredningen rörande beskattningen av motorfordonstrafiken icke hunne slutföras förrän under år 1953, varför eventuella förslag till ändringar i denna beskattning kunde föreläggas tidigast 1954 års riksdag och träda i kraft den 1 januari 1955. I olika sammanhang hade understrukits de olägenheter som föreläge i det hänseendet, att bensinskatt — avsedd att användas till täckande av kostnaderna för vägväsendet — uttoges jämväl för bensin som förbrukades till jord-

brukets bensindrivna traktorer. Med hänsyn härtill hade det ansetts böra undersökas, huruvida möjligheter förelåge att — för tiden till dess ändringarna i beskattningen av motorfordonstrafiken blivit genomförda — undanröja dessa olägenheter genom ett mera förenklat restitutionsförfarande. I promemorian framlägges förslag till ett sådant förfarande.

Över nämnda promemoria ha infordrade *yttlanden* avgivits av statskontoret, statens jordbruksnämnd, lantbruksstyrelsen, länsstyrelserna i Östergötlands, Kristianstads, Älvsborgs, Värmlands och Gävleborgs län (yttlanden från hushållningssällskapen i Östergötlands, Kristianstads och Värmlands län ävensom från Älvsborgs läns norra hushållningssällskap ha fogats vid respektive länsstyrelses utlåtande), Sveriges lantbruksförbund samt Riksförbundet Landsbygdens folk.

Därjämte har Svenska vägföreningen ingivit en skrift i anledning av promemorian.

Gällande författningsbestämmelser m. m.

Bestämmelser om skatt å bensin äro upptagna i förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit. Bensinskatten — som utgår för till riket införd och här tillverkad bensin samt uppbäres vid importen resp. vid tillverkningsstället — har under nedan angivna tidsperioder utgått med följande belopp:

Tidsperiod	Skatt (öre per liter)
1/7 1929— 3/6 1931	6
4/6 1931—30/4 1932	(6 + 2 =) 8
1/5 1932—30/6 1938	10
1/7 1938—31/12 1939	12
1/1 1940—30/6 1940	(12 + 4 =) 16
1/7 1940—31/12 1945	(12 + 25 =) 37
1/1 1946—31/3 1948	18
1/4 1948—31/12 1950	(18 + 27 =) 45
1/1 1951—	25

Rätten till restitution av erlagd bensinskatt regleras i 5 § nyssnämnda förordning, däri stadgas att restitution må åtnjutas i följande fall, nämligen

a) för bensin, som i oförändrat skick utföres till utrikes ort eller svensk frihamn;

b) för bensin, som med eller utan tillsats av annat ämne användes för framdrivande av tåg eller fordon å järnväg eller av luftfartyg, härunder inbegripet start av icke motordrivet flygplan, eller av motorbåt vid yrkesmässigt utövande av fiske;

c) för bensin, som vid tillverkning av motorer användes för avprovning av motorer å provbädd eller å annan dylik anordning utan att därvid transportmedel framföres; samt

d) för bensin, som med eller utan tillsats av annat ämne användes för annat tekniskt ändamål än motordrift.

I 1929 års förordning finnes sålunda icke upptagen någon bestämmelse om rätt till restitution av skatt för bensin som användes till bensindrivna redskap vid jordbruket.

Frågan om lättnader i beskattningen av bensin, som förbrukas inom jordbruket, har vid åtskilliga tillfällen varit föremål för statsmakternas uppmärksamhet, bl. a. vid 1938 och 1939 samt 1948 och följande års riksdagar. Den närmare behandlingen av berörda fråga framgår av propositionerna nr 188/1949 och 178/1950 samt bevillningsutskottets utlåtanden nr 23/1948 (s. 10 ff.), nr 42/1949, nr 66/1950 (reservationen), nr 36/1951 (reservationen av herr Olsson i Gävle m. fl.) och nr 59/1952. Av vad därvid förekommit må här framhållas, att 1948 års riksdag — som beslöt en höjning av bensinskatten från 18 till 45 öre per liter från och med den 1 april 1948 genom uttagandet av en tilläggsskatt av 27 öre per liter — bemyndigade Kungl. Maj:t att förordna om restitution av *tilläggsskatten* å sådan bensin, som förbrukats vid jordbruket till bensindrivna traktorer under tiden den 1 april 1948—den 31 mars 1949, och att sedermera 1949 och 1950 års riksdagar lämnat liknande bemyndiganden för tiden den 1 april 1949—den 31 december 1950.

Genom att Kungl. Maj:t utnyttjat dessa bemyndiganden har restitution sålunda beviljats i förevarande hänseende med 27 öre per liter under den tid då bensinskatten utgått med 45 öre per liter.

Beträffande sättet för genomförandet av denna restitution utav tilläggsskatten på bensin må här nämnas, att Kungl. Maj:t uppdrog åt statens livsmedelskommission resp. statens jordbruksnämnd att handlägga restitutionsärendena. Enligt av dessa myndigheter utfärdade bestämmelser var restitutionssökanden skyldig att lämna närmare uppgifter angående sitt jordbruk samt rörande den areal som för olika ändamål bearbetats med anlitan av bensindriven traktor.

Sedan chefen för finansdepartementet efter Kungl. Maj:ts den 12 november 1948 lämnade bemyndigande tillkallat särskilda sakkunniga för utredning av frågan om rätt till restitution av skatt för bensin, som användes bl. a. vid jordbrukets drift, ha nämnda sakkunniga avgivit förslag i ämnet den 30 november 1949. Enligt förslaget skulle restitution beviljas jordbrukare antingen med tillämpning av ett s. k. normsystem (d. v. s. bensinförbrukningen skulle antagas uppgå till vissa närmare angivna kvantiteter för olika slag av bearbetad areal jordbruksjord men samtidigt bestyrkas genom företeende av leveranssedlar å inköpt bensin) eller ock efter den faktiska förbrukningen i enlighet med sökandens bokföring. Sagda förslag, som under remissbehandlingen rönste stark kritik med hänsyn till det invecklade restitutionsförfarandet, har hittills icke föranlett någon ytterligare åtgärd från statsmakternas sida. Jag vill erinra om att jag i förenämnda proposition nr 178/1950 uttalade att jag — utan att taga ställning till frågan om

det principiellt berättigade i kravet på restitution av bensinskatt för de här ifrågavarande ändamålen — kommit till den uppfattningen att sakkunnigförslaget i vart fall icke kunde utan en tidskrävande överarbetning läggas till grund för lagstiftning i ämnet.

Vissa statistiska uppgifter.

I sin förenämnda promemoria har utredningsmannen lämnat vissa uppgifter angående bensinskatten och jordbruksskalkylen. Av uppgifterna, vilka hämtats ur propositionen den 25 april 1952, nr 236, må här återgivas följande.

Enligt en hösten 1950 verkställd undersökning fanns i Sverige den 1 oktober 1950 sammanlagt 59 750 egentliga jordbrukstraktorer. Nyanskaffningen av traktorer under produktionsåren 1950/51—1952/53 beräknades till respektive 13 402, 11 286 och 10 000. Antalet i gång varande traktorer den 31 augusti 1953 beräknades till 85 938; och det genomsnittliga antalet i drift varande traktorer under produktionsåret 1952/53 uppskattades till omkring 82 400. Under samma produktionsår beräknades antalet dragbilar (epatraktorer) i jordbruket till 8 500 och antalet jeepar som ägdes av jordbrukare till 570.

I fråga om fördelningen av traktorer, dragbilar och jeepar med hänsyn till förbrukningen av drivmedel och antalet driftstimmar per fordon och år verkställdes följande beräkningar för produktionsåret 1952/53:

Fordon	Antal (i avrundade tal)	Genomsnittlig drivmedelsförbrukning per fordon år 1952/53 liter	Förbrukningen per timme liter	Beräknat antal driftstimmar per år 1952/53 timmar
<i>Hjultraktorer</i>				
Bensindrivna	6 200	1 470	3,5	420
Brännoljedrivna				
med startbensin	2 800	3 390	7,0	480
utan »	11 350	2 920	7,0	420
Motorfotogendrivna (med startbensin)	61 600	2 610	6,5	400
Summa	81 950			
<i>Bandtraktorer</i>				
Bensindrivna	50	1 050	5,0	210
Övriga	400			
Summa	450			
<i>Dragbilar</i>				
Bensindrivna	3 900	520	5,0	100
Övriga	4 600	850	5,0	170
Summa	8 500			
<i>Jeepar</i>	570	3 300	5,5	600

Den totala förbrukningen av *startbensin* beräknades för produktionsåret 1952/53 till 270 liter för brännoljedriven hjultraktor, 140 liter för motorfotogendriven hjultraktor samt till 135 liter för fotogendriven dragbil.

Vad angår den genomsnittliga förbrukningen per fordon av *smörjoljor* beräknades nämnda förbrukning på följande sätt:

Fordon	Förbrukningen (i kg. per tim.)
Bensindrivna hjultraktorer	0,15
Andra »	0,25
Dragbilar	0,15
Jeepar	0,14

De totala kostnaderna för driv- och smörjmedel till traktorer, dragbilar och jeepar vid jordbruket beräknades för produktionsåret 1952/53 sålunda:

	Kvantitet	Milj. kr.
Motorfotogen, kubikmeter	165 686	44,32
Motorbrännolja, »	44 037	10,90
Bensin (efter ett pris av 56,75 öre per liter), kubikmeter ...	23 150	13,14
Smörjolja, ton	8 395	16,79

Summa milj. kronor 85,15

Från drivmedelskostnaderna avräknades i jordbrukskalkylen vad som restituerats av bensinskatten; denna restitution beräknades på följande sätt:

År	Beräknad restituerad summa (efter 27 öre/liter)
1948/49	1,66 milj. kr.
1949/50	2,22 » »
1950/51	0,86 » »

Jordbrukets totala kostnader för driv- och smörjmedel ha från och med produktionsåret 1949/50 beräknats till följande belopp:

År	Totalsumma (milj. kr.)
1949/50	55,20
1950/51	68,89
1951/52	79,03
1952/53	85,15

I det föregående har redovisats bl. a. den genomsnittliga förbrukningen av bensin per traktor och år. Denna genomsnittsförbrukning har för produktionsåret 1952/53 antagits utgöra 1 470 liter för gummihjulsdriven traktor.

Den faktiska förbrukningen per traktor varierar givetvis avsevärt, beroende framför allt på storleken av traktorägarens brukningsdel. I detta

hänseende har utredningsmannen hänvisat till viss utredning, som framlagts i en inom statens jordbruksnämnd den 19 februari 1952 upprättad promemoria angående jordbrukets bensindrivna traktorer och bränsleförbrukningen vid dessa under år 1950. Uppgifterna i de till statens jordbruksnämnd inkomna ansökningarna rörande restitution av skatt för bensin, som år 1950 använts vid jordbrukets bensindrivna traktorer, hade bearbetats och av det härvid erhållna materialet framginge bl. a. att bensinförbrukningen per traktor vid brukningsdelar av olika storlekar beräknats på följande sätt:

Brukningsdelens storlek (hektar)	Antalet traktorer		Förbrukningen per traktor (i liter)
	absoluta tal	%	
0— 5	41	1,42	746
5— 10	320	11,15	1 023
10— 20	1 210	42,01	1 204
20— 30	774	26,87	1 506
30— 50	442	15,35	2 039
50—100	92	3,20	2 523
0—100	2 879	100,00	1 429

Genom 1951 års vägtrafikförordning, som trädde i kraft den 1 januari 1952, har registreringsskyldighet införts i fråga om traktorer, försedda med gummihjul eller med band. Denna registreringsskyldighet gällde dock först från och med den 1 juli 1952.

Utredningsmannen har från länsstyrelserna införskaffat uppgifter angående antalet registrerade traktorer den 1 september 1952. Av dessa uppgifter framgår följande:

L ä n	Totala antalet	Antalet registrerade bensindrivna gummihjulstraktorer			
		Totala antalet	Registrerad på jordbrukare o. dyl.	Av fabrikatet Ferguson	Registrerade såsom dragbilar eller epatraktorer
Stockholms stad.....	301	133	5	41	7
Stockholms län	3 750	311	291	232	48
Uppsala »	4 115	145	116	126	10
Södermanlands »	4 086	287	229	260	18
Östergötlands »	5 942	422	346	307	22
Jönköpings »	2 039	329	284	275	36
Kronobergs »	1 154	110	91	91	12
Kalmar »	3 914	330	289	261	34
Gotlands »	2 342	98	77	77	4
Blekinge »	1 197	76	65	61	8
Kristianstads »	5 588	499	447	418	32
Malmöhus »	9 559	840	727	712	12
Hallands »	2 760	159	126	109	17
Göteborgs och Bohus län	1 780	253	177	166	72

Län	Totala antalet	Antalet registrerade bensindrivna gummihjulstraktorer			
		Totala antalet	Registrerad på jordbrukare o. dyl.	Av fabrikatet Ferguson	Registrerade såsom dragbilar eller epatraktorer
Älvsborgs län.....	3 301	448	366	280	142
Skaraborgs »	6 343	433	395	363	45
Värmlands »	3 798	615	461	202	349
Örebro »	4 290	366	308	285	36
Västmanlands »	4 844	275	255	239	23
Kopparbergs »	3 050	981	854	160	796
Gävleborgs »	2 456	642	506	241	258
Västernorrlands »	1 867	444	311	226	156
Jämtlands »	1 172	178	132	110	46
Västerbottens »	2 560	491	196	182	262
Norrbottens »	1 393	100	81	34	49
	83 604	8 965	7 935	5 458	2 494

Utredningsmannens förslag.

I sin promemoria lämnar utredningsmannen först en redogörelse för vissa aktuella synpunkter på frågan om införande av rätt till restitution av skatt för bensin, använd vid jordbrukets drift.

I detta hänseende har utredningsmannen anfört bl. a., att då jordbruksnäringen erhållit en generell kompensation för bensinskatten genom jordbrukskalkylen och detta sätt för kompensationens anordnande bestämts efter samråd med representanter för jordbruksnäringen, torde anledning saknas att för tiden före den 1 september 1953 vidtaga några ytterligare åtgärder för att kompensera jordbruket i anledning av skatten på bensin.

Vad anginge tiden den 1 september 1953—den 31 december 1954 eller alltså den tid, som därefter återstode innan ett definitivt förslag till ändringar i beskattningen av motorfordonstrafiken kunde beräknas träda i kraft, syntes det ligga närmast till hands att ställa sig på den ståndpunkten, att samma metod för kompensation åt jordbruket för bensinskatten som använts beträffande produktionsåret 1952/53 borde komma till användning även under den därpå följande tiden, i synnerhet som den tiden omfattade endast något över ett produktionsår. Sagda metod hade dessutom den uppenbara fördelen att den vore enkel att tillämpa — den krävde alltså ej något särskilt administrativt arbete — och innebure vidare att jordbrukets utgifter för bensinskatten gottgjordes jordbruket på samma sätt som andra jordbrukets utgifter eller alltså generellt genom prissättningen på jordbrukets produkter.

Det kunde dock icke bortses från att metoden med generell kompensation för bensinskatten hade sina olägenheter. Härutinnan vore att märka —

förutom att den generella kompensationen komme även sådana jordbrukare till godo som icke begagnade bensindrivna traktorer — att skatten på bensin fördrjade detta drivmedel i förhållande till brännolja och motorfotogen. Enligt vad från olika håll uppgivits hade denna omständighet medfört, att för bensindrif byggda traktorer omändrats för att kunna drivas med annat drivmedel än bensin; och vidare hade nyanskaffningen av traktorer till jordbruket särskilt inriktats på sådana traktorer, vilka icke krävde bensin såsom huvudsakligt drivmedel. Då sålunda en aktuell risk föreläge för att traktoranskaffningen vid jordbruket på grund av beskattningen utav bensin ginge i felaktig riktning, vore det givetvis angeläget att — utan dröjsmål — söka åstadkomma en ändring härutinnan.

Vid en undersökning av möjligheterna att förhindra att bensinbeskattningen ger upphov till felinvesteringar vid traktoranskaffningen inom jordbruket borde, framhåller utredningsmannen, först klarläggas en fråga, vilken i tidigare diskussioner icke syntes ha särskilt uppmärksamats, nämligen frågan om den rent ekonomiska betydelsen av bensinbeskattningen för den enskilde traktorägaren. Härom anföres i promemorian följande:

Enligt jordbrukskalkylen för produktionsåret 1952/53 uppgår den genomsnittliga bensinförbrukningen för bensintraktorer i egentlig mening till 1 470 liter. Skatten härå utgör 367 kronor 50 öre. Såsom förut framhållits varierar emellertid förbrukningen per traktor betydligt. Sålunda uppgår den antagna medelförbrukningen vid de minsta brukningsenheterna till 746 liter (skatten härå 186 kronor 50 öre) och vid de största brukningsenheterna till 2 523 liter (skatten härå 630 kronor 75 öre).

För epatraktorerna (dragbilarna) redovisas i jordbrukskalkylen en förhållandevis lägre genomsnittsförbrukning eller 520 liter bensin; och skatten härå utgör 130 kronor.

Beträffande jeeparna — vilka dock icke registreras såsom traktorer utan såsom person- eller lastbilar — beräknas genomsnittsförbrukningen till 3 300 liter. Skatten å detta belopp uppgår till 825 kronor.

Vad angår sådana i jordbruksdrift utnyttjade traktorer, som drivas med brännolja eller motorfotogen men som dessutom kräva bensin för start och varmkörning, uppgår enligt jordbrukskalkylen den antagna årsförbrukningen av bensin till 270 liter för brännoljedrivna och till 140 liter för motorfotogendrivna traktorer. Skatten å nu nämnda kvantiteter bensin utgör 67 kronor 50 öre respektive 35 kronor.

Av de nu nämnda fordonskategorierna torde anledning saknas att i detta sammanhang diskutera införandet av en restitutionsrätt i fråga om skatten å bensin som förbrukas i jordbruksdrift vid körning med epatraktorer. Det belopp som ägaren till en epatraktor nödgas betala i skatt för bensin som utgår vid körning på åker är alltför obetydligt även ur den enskilde traktorägarens synpunkt för att böra föranleda ett individuellt restitutionsförfarande eller annan liknande åtgärd. Härtill kommer att just epatraktorerna torde i större utsträckning än traktorer i egentlig mening användas vid jordbrukares transporter och andra för jordbrukets räkning erforderliga körningar på väg, varför beskattningen av bensinen till epatraktorerna framstår såsom motiverad.

Vad nu sagts i fråga om epatraktorerna torde i stort sett vara tillämpligt även i fråga om jeeparna. Visserligen uppgår den genomsnittliga årsförbruk-

ningen för jeepar till avsevärt högre kvantitet än för traktorer och epatraktorer, men det torde vara känt, att jeepar i avsevärd utsträckning utnyttjas vid körning på väg. Den väsentliga skillnaden i användningsområdet som föreligger mellan traktorer i egentlig mening och jeepar har tidigare uppmärksammats; denna skillnad torde ha föranlett att då restitution beviljades av tilläggsskatten för bensin till bensindrivna traktorer under tiden den 1 april 1948—den 31 december 1950, denna restitutionsrätt icke kom jeeparna till godo. Den omständigheten att i enstaka fall jeepen måhända utnyttjas i betydande utsträckning vid körning på åker bör icke rimligen medföra att en restitutionsrätt tillskapas för hela denna fordonsgrupp.

Förbrukningen av startbensin till brännolje- eller motorfotogendrivna traktorer är uppenbarligen av så ringa storleksordning att skatten på bensinen till dessa traktorer icke — i jämförelse med andra utgifter vid jordbruket — spelar någon egentlig roll. Det torde här få erinras om att under tid då restitution medgavs av tilläggsskatten (27 öre per liter) för bensin, som användes till jordbrukets traktorer, sådan restitution icke erhöles för startbensinen och i övrigt beviljades endast under förutsättning att restitutionsbeloppet uppgått till minst 54 kronor för helt kalenderår räknat.

Vad härefter angår de egentliga bensindrivna traktorerna, vilka användas i jordbruksdrift, uppgår deras antal f. n. till omkring 6 000 stycken. Dessa traktorer torde så gott som undantagslöst vara gummihjulsdrivna. För dessa traktorer är utmärkande att de i större utsträckning än andra fordon användas vid körning på åker eller vid stationär drift inom jordbruket. Emellertid har utvecklingen numera fortskridit dithän, att även dessa traktorer ofta begagnas vid vägtransporter; och sådana transporter bli allt vanligare i samma mån som hästbeståndet vid jordbruket reduceras.

För de bensindrivna traktorerna uppgår den genomsnittliga bensinförbrukningen per år till så stor kvantitet, att skatten på den bensin som förbrukas i annan jordbruksdrift än vid körning på väg måste antagas vara en ekonomisk faktor för den enskilde jordbrukaren att räkna med.

Med hänsyn till vad sist anförts och då riskerna för övergång från bensindrift till andra mindre effektiva drivmedel är störst just i fråga om de egentliga traktorerna, synes det angeläget att få klarlagt om möjlighet finnes att i detta hänseende ersätta systemet med generell kompensation via jordbrukskalkylen med ett annat mera rättvisande system, vilket, samtidigt som det är enkelt att tillämpa, avhåller den enskilde traktorägaren från att — på grund av bensinskatten — övergå till andra drivmedel utan tvärtom stimulerar andra traktorägare att övergå till bensindrift.

I fråga om metoden för en individuell restitution har utredningsmannen uttalat:

En framkomlig väg för lösandet av frågan om restitution av skatt för bensin, som användes för jordbrukets bensindrivna traktorer, synes ej lätt att anvisa; å ena sidan har den generella kompensationen ej ansetts tillräckligt rättvisande och å andra sidan har de förslag som gått ut på en individuell restitution icke godtagits under motivering att förslagen varit invecklade och skulle föranleda ett betydande administrativt arbete utan att någon egentlig kontroll kunde erhållas i fråga om storleken av de förbrukade bensinkvantiteterna.

Sedan numera — från och med den 1 juli 1952 — registreringskyldighet införts för traktorer och vid registreringen av varje traktor antecknas på registerkortet åtskilliga uppgifter, bl. a. rörande fabrikatet, drivmedlet, fordonets ägare och yrke samt fordonets hemort, synes det vara möjligt att vid

utformandet av en restitutionsrätt utnyttja det sålunda befintliga traktorregistret. Kretsen av restitutionsberättigade traktorägare kan förty på ett ganska enkelt sätt fixeras, vilket icke tidigare varit fallet.

Däremot föreligga fortfarande samma svårigheter som tidigare då det gäller att fastställa de normer efter vilka restitutionsbeloppet skall utgå till den enskilde traktorägaren.

Den lämpligaste lösningen i detta avseende torde böra karakteriseras av att den är så enkel som möjligt och samtidigt rättvisande.

I första hand uppställer sig då frågan om det normsystem som föreslagits av 1948 års restitutionskommittén skulle kunna ytterligare förenklas. Nämda system innebar att restitution i princip kunde medgivas efter en antagen förbrukning för traktordriften av högst 60 liter per hektar odlad jord med avdrag för vall och att restitutionsbeloppet uträknades med ledning av säljarens leveranssedlar, vilka skulle insändas till länsstyrelsen. En tänkbar förenkling i sagda normsystem skulle måhända vara att slopa kontrollen genom leveranssedlarna och schablonmässigt beräkna bensinätgången till 60 liter per hektar odlad jord med avdrag för vall. Ett dylikt förenklat system skulle dock ha den nackdelen att hänsyn ej kunde tagas till om traktorn utnyttjats mer eller mindre intensivt eller om exempelvis hästar eller andra slag av traktorer användes vid sidan av bensintraktorn. Vidare skulle större brukningsenheter komma att i hög grad gynnas genom en sådan restitutionsmetod, enär förbrukningen icke torde stegras i direkt proportion till åkerarealens ökning.

En annan tänkbar lösning av restitutionsfrågan skulle vara att ställa restitutionsbeloppet i relation till traktorns storlek samt arealen odlad jord med avdrag för vall; men även denna metod skulle vara förenad med i stort sett samma olägenheter som det nyss antydda förenklade normsystemet.

Med hänsyn härtill torde det icke återstå annat alternativ än att fastställa ett rent schablonmässigt restitutionsbelopp, som under vissa, lätt kontrollerbara förutsättningar utanordnas till vederbörande traktorägare. Ett dylikt alternativ skulle närmast innebära en generell restitution till en starkt begränsad och noggrant individualiserad grupp jordbrukare eller alltså till sådana jordbrukare-traktorägare, vilka själva fått direkt vidkännas utgifterna för bensinskatten och ej endast tillhöra den yrkesgrupp vars utgifter beräknas i sin helhet i enlighet med jordbrukskalkylen.

Svårigheterna i detta fall uppkomma då det gäller att fastställa schablonbeloppets storlek. Härvid måste nämligen iakttagas, att traktorägare som endast i mindre utsträckning använda sin traktor icke erhålla restitution med högre belopp än den verkligen erlagda skatten, att traktorägare, som bruka större brukningsenheter, utfå så stort restitutionsbelopp att de anse det ekonomiskt försvarligt att bibehålla bensindriften framför att bygga om traktorn för körning med annat drivmedel, att jordbrukare som stå i begrepp att skaffa sig en traktor icke avstå från att köpa en bensintraktor enbart med hänsyn till bensinskatten, och att beloppet ej heller blir av sådan storleksordning att efter den definitiva omläggningen av beskattningen utav motorfordonstrafiken de bensindrivna traktorerna ställas i sämre läge än vad fallet blir enligt den nu ifrågasatta provisoriska lösningen.

Med beaktande härav torde schablonbeloppet kunna bestämmas till 250 kronor per bensintraktor och produktionsår. Delta belopp motsvarar skatten på 1 000 liter bensin. Ett restitutionsbelopp av denna storleksordning skulle betyda, att traktorägare med en brukningsdel av 10—20 hektar som har en genomsnittsförbrukning av 1 200 liter per år och betalar skatt härför med 300 kronor erhåller restitution med $\frac{5}{6}$ av skattebeloppet. Restitutionsbeloppet 250 kronor torde för dessa brukningsdelar vara i stort sett riktigt

med hänsyn till att den bensin som användes vid körning på väg med traktor givetvis bör beskattas. För traktorägare med bruksdelar av 20—30 hektar och en genomsnittlig bensinförbrukning av 1 500 liter (skatt därå 375 kronor) blir restitutionsbeloppet omkring 17 öre per liter. Sistnämnda belopp ligger ganska nära det belopp om 20 öre per liter, vilket föreslogs såsom restitutionsbelopp av majoriteten inom 1951 års bevillningsutskott. Vid större bruksdelar och därmed följande större bensinförbrukning per traktor sjunker restitutionsbeloppet. Å andra sidan framgår av tillgänglig statistik att ett restitutionsbelopp om 250 kronor per år kommer att ligga i överkant såvitt angår traktorer vid de minsta bruksenheterna. Det kan emellertid antagas, att den i det föregående omnämnda siffran om 746 liters förbrukning vid bruksdelar om högst 5 hektar i dagens läge med det alltmer intensifierade utnyttjandet av traktorer i jordbruksdrift är för låg och nu troligen stigit till omkring 1 000 liter.

Av vikt är att i detta sammanhang understryka att i den mån jordbruket icke erhåller full kompensation för utgifterna för bensinskatten genom den nu förordade individuella restitutionen med ett schablonbelopp, kommer kompensation att lämnas åt jordbruket i dess helhet genom jordbrukskalkylen. Härigenom kommer åtminstone till en del att utjämnas den orättvisa som uppstår genom ett i underkant fastställt schablonbelopp. I varje fall måste det anses att ett system med individuell restitution av ett enhetligt belopp direkt till den traktorägare, som fått vidkännas utgifterna för bensinskatt, och kompensation för överskjutande skatt genom jordbrukskalkylen är mera rättvisande än det nuvarande systemet samtidigt som den här ifrågasatta lösningen icke torde behöva medföra något betungande administrativt merarbete.

Utredningsmannens förslag innebär sålunda att restitution skall medgivas med ett fixt belopp om 250 kronor för helt produktionsår räknat till ägare av bensindriven gummihjulstraktor under förutsättning att ägaren driver jordbruk och att traktorn till väsentlig del använts vid jordbruksdrift i egentlig mening.

Den sålunda föreslagna restitutionsrätten borde enligt utredningsmannens förslag åtminstone tills vidare begränsas att gälla under tiden den 1 september 1953—den 31 december 1954. För jordbrukare som icke varit ägare till bensindriven traktor under hela produktionsåret 1953/54 borde restitution åtnjutas med halva beloppet eller 125 kronor, därest han ägt traktorn under minst halva tiden. Till ägare av sådan traktor under tiden den 1 september—den 31 december 1954 borde restitutionsbeloppet utgå med en tredjedel av det för helt produktionsår föreslagna restitutionsbeloppet, dock avrundat till jämnt krontal.

Det tekniska förfarandet vid handläggningen av restitutionsärendena borde utformas med utnyttjandet av det hos länsstyrelserna numera förda traktorregistret. I promemorian rekommenderas följande tillvägagångssätt.

Vid produktionsårets utgång den 31 augusti 1954 (resp. efter utgången av år 1954) skall från länsstyrelsernas bilregister — med ledning av traktor-korten — till varje i traktorregistret upptagen ägare av bensindriven gummihjulstraktor, vilken ägare dessutom är registrerad såsom tillhörande yr-

kesgruppen jordbrukare (hemmansägare, arrendator o. dyl.), översändas en blankett avseende ansökan om restitution av erlagd bensinskatt. Denna blankett skall ifyllas av vederbörande traktorägare. Av den ifyllda blanketten skall framgå, på vilken fastighet traktorn använts ävensom fastighetens storlek; och traktorägaren skall i samband med sin underskrift betyga, att traktorn använts till väsentlig del vid jordbruksdriften. Något bestyrkande av uppgifterna i blanketten från kommunal myndighets sida torde icke vara behöfvlig. Blanketten insändes därefter till bilregistret, där blanketten kontrolleras och ofullständiga uppgifter kompletteras, lämpligen med anlitande av beskrivningen till ekonomiska kartan eller andra tillgängliga handlingar rörande jordbruket. Från bilregistret insändas blanketterna till statens jordbruksnämnd, som restituerar det belopp traktorägaren är berättigad utfå.

Trots det nu förordade enkla restitutionssystemet kunna vissa tillämpningssvårigheter uppkomma.

Därest en jordbrukare i jordbruksdriften använder mer än en bensindriven gummihjulstraktor, bör hinder icke föreligga för honom att erhålla restitution för varje traktor, såvida eljest förutsättningar härför föreligga.

Beträffande sådana bensindrivna traktorer, som ägas av maskinstationer och icke av jordbrukare, torde restitutionsfrågan i dessa fall icke spela någon större roll. Antalet bensindrivna traktorer vid maskinstationerna är icke känt; men det kan antagas att antalet dylika traktorer, som äges av maskinstationsägare som ej samtidigt är jordbrukare, är mycket obetydligt. Det synes icke troligt att en restitution av skatten för bensin till dessa traktorer med ett så lågt schablonbelopp som 250 kronor per traktor skulle medföra någon ändring i de taxor som tillämpas vid körning åt jordbrukare. Någon individuell restitution i dessa fall torde därför icke böra ifrågakomma utan härvidlag synes endast en generell kompensation genom jordbrukskalkylen lämplig.

Ej heller såvitt angår för enbart trädgårdsbruk avsedda bensindrivna traktorer — vilka traktorer äro avsevärt mindre än de i jordbruksdrift använda bensintraktorerna — kan den nu förordade individuella restitutionen anses lämplig.

Med hänsyn till den korta tidrymd under vilken restitutionsförfarandet, enligt vad förut föreslagits, skulle vara i tillämpning torde några uttryckliga författningsbestämmelser icke behöva utfärdas. Det må erinras om att den restitutionsrätt som gällde under tiden den 1 april 1948—den 31 december 1950 grundades enbart på av riksdagen åt Kungl. Maj:t lämnade bemyndiganden och att Kungl. Maj:t med stöd därav uppdragit åt livsmedelskommissionen resp. jordbruksnämnden att självständigt handhava restitutionsärendena. Ett liknande tillvägagångssätt torde vara det lämpligaste även i nu föreliggande situation. Sålunda torde Kungl. Maj:t vid 1953 års vårriksdag — det är uppenbarligen angeläget att den blivande restitutionsrätten fastställas och blir bekantgjord på ett så tidigt stadium som möjligt — böra utverka riksdagens bemyndigande att genomföra en restitution av bensinskatten i huvudsaklig överensstämmelse med här förut angivna riktlinjer; och — efter bifall härtill — torde jordbruksnämnden böra erhålla Kungl. Maj:ts uppdrag att handlägga restitutionsärendena. I detta uppdrag bör jämväl ingå att utfärda erforderliga tillämpningsföreskrifter, fastställa blanketter för ansökning om restitution och utanordna restitutionsbeloppen.

Vad slutligen angår statsverkets kostnader för restitutionen har utredningsmannen uttalat att dessa kunde beräknas till omkring 1,5 miljoner kronor för helt produktionsår räknat. Om förslaget genomfördes borde givetvis de i jordbrukskalkylen upptagna kostnaderna för drivmedel till jordbruket i motsvarande mån minskas. Statsverkets kostnader för det rent administrativa handhavandet av restitutionsärendena torde enligt utredningsmannen bli helt obetydliga.

Remissyttrandena.

Utredningsmannens förslag har i princip tillstyrkts i flertalet avgivna yttranden. Endast statskontoret, länsstyrelsen i Kristianstads län och Östergötlands läns hushållningssällskap har avstyrkt att ett system med individuell restitution i överensstämmelse med utredningsmannens förslag nu genomföres.

Från remissyttrandena må här återgivas följande.

Vad först angår den principiella frågan om generell eller individuell restitution har *statskontoret* erinrat om att ämbetsverket i sitt yttrande över 1948 års restitutionssakkunnigas betänkande bl. a. framhållit att en avsevärd ökning av de bensindrivna traktorernas antal inom jordbruket ägt rum under de senaste åren. Denna ökning hade uppenbarligen fortskridit. Medan antalet bensindrivna traktorer år 1949 endast uppgick till ca 3 500 funnes enligt de i promemorian lämnade uppgifterna icke mindre än ca 5 900 sådana traktorer inregistrerade för jordbrukare per den 1 september 1952. Denna utveckling av traktorbeståndet finge ses mot bakgrunden av det förhållandet, att den av bensinskatten föranledda kostnadsökningen i viss utsträckning ansetts uppvägas av de med bensindriften förbunda fördelarna i form av minskat arbete och minskad förbrukning av smörjolja. Statskontoret kunde sålunda icke finna tillräckliga skäl föreligga att ersätta det nuvarande systemet med generell kompensation över jordbrukskalkylen med en individuell restitutionsrätt, så mycket mindre som pågående utredning rörande beskattningen av motorfordonstrafiken förväntades bli slutförd under nästkommande år.

Länsstyrelsen i Kristianstads län har likaledes ansett att kompensation över jordbrukskalkylen vore att föredraga framför den av utredningsmannen föreslagna individuella restitutionen.

Östergötlands läns hushållningssällskap har som sin mening framhållit att då det tillsvidare endast gällde att finna ett system för tiden 1 september 1953—31 december 1954, syntes det bäst att återgå till de bestämmelser som gällde före den 1 januari 1951. Om detta ansåges för arbetskrävande, torde bensinskatten böra medräknas i jordbrukskalkylen, såsom nu skedde.

Statens jordbruksnämnd har anfört.

Metoden att lämna jordbruket kompensation för bensinskatten enbart via jordbrukskalkylen står givetvis bäst i överensstämmelse med det i olika

sammanhang uttalade önskemålet om enkla, generellt verkande regleringsanordningar på jordbrukets område. Med hänsyn till de risker för en ekonomiskt felaktig inriktning av traktoranskaffningen, som äro förenade med den nuvarande bensinbeskattningen, föreligga å andra sidan otvivelaktigt även skäl för införande av ett individuellt restitutionssystem. Enär den pågående höstriksdagen genom bifall till ett av bevillningsutskottet avgivet betänkande nr 59 redan i princip uttalat sig för skyndsamt genomförande av dylik restitution, synes det emellertid icke ankomma på jordbruksnämnden att taga ställning till själva principfrågan om införande av ett restitutionssystem. Föreliggande förslag torde vara ägnat i stort sett medföra de ovan berörda fördelarna med ett individuellt restitutionssystem, samtidigt som detsamma i största möjliga utsträckning tillgodoser kravet på enkelhet i uppläggning och administration. Nämnden kan därför tillstyrka, att den i princip beslutade restitutionen i huvudsak anordnas i enlighet med de av utredningsmannen uppdragna riktlinjerna. Nämnden instämmer sålunda i förslaget, att restitutionen begränsas till att gälla vad utredningsmannen kallar egentliga bensindrivna gummihjulstraktorer, vilka »till väsentlig del använts vid jordbruksdrift i egentlig mening», att restitution medgives med ett fixt belopp av 250 kronor för helt år och att det administrativa systemet för restitutionsärendena anordnas på föreslaget sätt, alltså att ärendena skola handläggas av jordbruksnämnden med stöd av länsstyrelsernas bilregister.

Sveriges lantbruksförbund har erinrat om att förbundet vid olika tillfällen under de senaste åren påtalat oriktigheten i att den bensin, som förbrukades i ren jordbruksdrift, vore underkastad en beskattning, avsedd att täcka kostnaderna för vägväsendet, särskilt som denna beskattning på grund av de höga skattesatserna utövade ett hämmande inflytande på övergången till mera mekaniserade arbetsformer och en rationell maskinuppsättning inom jordbruket. Förbundet har vidare framhållit, att den kollektiva restitutionsmetod, som genom jordbrukskalkylen tillämpades, icke vore tillfyllest, därigenom att den genom prissättningen lämnade gottgörelsen endast till ringa del komme de bensinförbrukande jordbruken tillgodo. Ett undanröjande av de påtalade förhållandena hade alltså den största aktualitet för jordbrukets del, varför förbundet med tillfredsställelse noterade, att ännu ett försök gjordes för lösande av denna fråga.

Slutligen har förbundet uttalat.

Ifråga om principen för skattens återbetalning till förbrukarna har utredningsmannen efter ingående överbärande beträffande för- och nackdelar av olika tillvägagångssätt funnit sig böra förorda en schablonmässig fixering av ett genomsnittligt restitutionsbelopp per traktor. Denna princip är enligt förbundets mening den avgjort bästa ur den synpunkten, att härigenom undvikas ett betydande administrativt arbete i jämförelse med vad som skulle vara fallet vid en individuell restitution. Lämpligheten härav förefaller än mer uppenbar i betraktande av att den restitutionsrätt varom nu är fråga närmast är att fatta som ett provisorium med allenast sexton månaders giltighetstid.

Riksförbundet Landsbygdens folk har i sitt remissyttrande meddelat att förbundet helt kunde instämma i de av utredningsmannen redovisade synpunkterna i fråga om angelägenheten att förhindra att bensinbeskattningen

gåve upphov till felinvesteringar vid traktoranskaffningen inom jordbruket. Riksförbundet hade i stort sett intet att erinra mot de av utredningsmannen föreslagna principerna för restitutionen.

Utredningsmannens förslag, att restitutionsbeloppet bör bestämmas till 250 kronor, har godtagits av flertalet remissinstanser. Sålunda har *lantbruksstyrelsen* uttalat, att beloppet syntes väl avvägt, då det torde giva en viss önskvärd stimulans att bibehålla eller övergå till bensindrift medan samtidigt endast i undantagsfall restitutionen torde komma att överstiga den i verkligheten inbetalade bensinskatten.

Yrkande om höjning av restitutionsbeloppet till 300 kronor har framställts av *Sveriges lantbruksförbund*. Till stöd härför har förbundet anfört.

Ifrågavarande fixa belopp upptages i förslaget till 250 kronor, ungefärligen motsvarande bensinskatten på bensinförbrukningen vid brukningsdelar om 5—10 hektar enligt en i utredningen medtagen statistik. Förbundet vill ifrågasätta, huruvida icke denna ersättning är för snävt tilltagen, eftersom skatten på den genomsnittliga bensinförbrukningen för bensin-traktorer uppgår till 367 kronor 50 öre. Dock avses icke att hela detta belopp göres till föremål för restitution, alldenstund bensintraktorerna i viss utsträckning användes vid körning på väg och den bensin, som därvid förbrukas, bör beskattas. Beräknar man denna bensinmängd till en sjättedel av genomsnittsförbrukningen för en traktor och gör däremot svarande reducering av bensinskatten kommer man emellertid till ett belopp av ungefär 300 kronor. Rättvisesynpunkten talar därför för att man tager detta belopp som norm vid restitutionen. Det förhållandet, att ägarna av traktorer på de minsta brukningsdelarna härvid något överkompenseras, bör icke få föranleda, att jordbruket i dess helhet underkompenseras. De överskjutande beloppen komma att bli tämligen små och överstiga icke förlusten för ägarna av traktorer på de större brukningsdelarna. Överrespektive underkompensation för vissa grupper är givetvis ofrånkomlig, om man genom en enkel generell metod skall kunna genomföra återbetalning till jordbruket av den skatt som belöper på i jordbruksdrift använd bensin.

Såsom av den tidigare redogörelsen framgår har utredningsmannen icke ansett sig böra föreslå restitution för sådana bensindrivna traktorer, som äges av maskinstationshållare som icke samtidigt är jordbrukare. En utvidgning av restitutionsrätten till att omfatta jämväl dessa traktorer har ifrågasatts av statens jordbruksnämnd, lantbruksstyrelsen och Riksförbundet Landsbygdens folk.

Statens jordbruksnämnd har i denna fråga anfört följande.

Enligt förslaget skall restitution utgå »under förutsättning att traktorägaren driver jordbruk». Med denna gränsdragning utesluter utredningsmannen traktorer, som ägas av maskinstationsägare, vilka icke samtidigt äro jordbrukare. Utredningsmannen har utgått ifrån att antalet dylika traktorer är mycket obetydligt och att restitutionsbeloppet i varje fall är alltför ringa för att påverka de taxor, som tillämpas vid körning åt jordbrukare. — Jordbruksnämnden har under hand inhämtat hos Jordbrukets Utredningsinstitut, att man där beräknar antalet traktorstationer, som drivas av icke jord-

brukare, till omkring 800. Även om varje traktorstation endast skulle omfatta en eller två traktorer, är alltså det antal traktorer, som genom utredningsmannens förslag uteslutes från restitution, icke obetydligt. Det är visserligen icke känt för nämnden hur många av de vid traktorstationer befintliga traktorerna, som drivas med bensin, men det finnes i varje fall icke anledning antaga att den procentuella andelen bensindrivna traktorer där skulle vara lägre än hos jordbrukarna. Vad beträffar inverkan på taxesättningen av en restitutionsrätt i förevarande fall är det givetvis vanskligt att yttra sig bestämt. Jordbruksnämnden har emellertid inhämtat, att konkurrensförhållandena på området äro så hårda, att man har god anledning att räkna med att varje möjlighet till taxesänkning kommer att utnyttjas. Om så är fallet, kan man alltså förutse att en restitutionsrätt omfattande nu ifrågavarande traktorstationer skall i sista hand komma jordbrukarna tillgodo. Jordbruksnämnden vill i konsekvens med vad som nu anförts föreslå, att även traktorer tillhöriga maskinstationsägare, som icke samtidigt äro jordbrukare, skola kunna berättiga till restitution. Som ett ytterligare skäl härför torde kunna anföras svårigheten att draga en rättvis gräns mellan maskinhållare som vid sidan av en kanske mycket omfattande maskinuthyrning driva ett jordbruk och sådana maskinhållare, som icke driva jordbruk i egentlig mening.

Lantbruksstyrelsen har framhållit att även om restitutionsbeloppet måhända icke spelade någon avgörande roll för maskinstationens ekonomi eller för taxesättningen framstode ett dylikt undantag som en uppenbar orättvisa. Med hänsyn till ändamålet med och motiveringen för denna restitution borde det vara traktorns användningsområde och icke ägarens yrkesbeteckning, som skulle utgöra grunden därför. Det torde icke heller möta någon svårighet att bereda sådan innehavare av maskinstation, som i traktorregistret icke stode angiven såsom tillhörande yrkesgruppen jordbrukare, tillfälle att på begäran erhålla ansökningsblankett och i vederbörlig ordning göra ansökan om restitution. För kontroll huruvida traktorn i sådant fall till väsentlig del använts i jordbruksdrift torde ansökningen kunna remitteras till maskinkonsulenten inom länets hushållningssällskap för yttrande. Denne torde känna till maskinstationerna inom området i sådan utsträckning, att han i regel utan närmare undersökning kunde avgiva yttrande i ärendet. Denna möjlighet att ansöka om restitution torde för övrigt böra föreligga även för andra ägare av i jordbruksdrift använd bensindrivna traktor, vilka ägare av någon anledning eventuellt icke stode angivna i traktorregistret såsom tillhörande yrkesgruppen jordbrukare.

Statens jordbruksnämnd och *Riksförbundet Landsbygdens folk* har, med hänvisning till vad som anförts i 1952 års bevillningsutskotts betänkande nr 59, förordat att tidpunkten för restitutionsrättens införande bestämmes till årsskiftet 1952/53. Jordbruksnämnden har framhållit, att de justeringar av jordbrukspriserna, som kunde föranledas i detta sammanhang, vore mycket ringa och att det därför icke borde föranleda några svårigheter att efter förhandlingar med jordbrukets representanter genomföra dessa, även om det finge ske tämligen sent under regleringsåret.

Vad slutligen angår det tekniska förfarandet har *länsstyrelserna i Östergötlands, Älvsborgs och Värmlands län* icke framfört någon erinran mot det sätt på vilket länsstyrelserna enligt utredningsmannens förslag skulle medverka vid handläggningen av restitutionsärendena. Däremot har *länsstyrelserna i Kristianstads och Gävleborgs län* riktat invändningar mot förslaget att länsstyrelserna skulle verkställa viss kontroll av restitutionsansökningarna.

Länsstyrelsen i *Kristianstads län* har framhållit, att i motsats till blankettdistributionen, som utan större olägenhet torde kunna ombesörjas av personalen vid länsstyrelsernas bilregister med ledning av traktorkorten, måste kontrollen av restitutionsansökningarna, åtminstone såvitt anginge däri förekommande uppgifter rörande sökandens jordbruk, betecknas såsom en för länsstyrelserna helt främmande uppgift. Enligt länsstyrelsens mening borde kontrollen, vilken säkerligen i och för sig vore påkallad, i stället åvila vederbörande hushållningssällskap. Länsstyrelsen ville för övrigt ifrågasätta, huruvida icke en ytterligare rationalisering av restitutionsförfarandet skulle ernås, därest såväl utdelningen av ansökningsblanketter som granskning av restitutionsansökningarna verkställdes lokalt av det kommunala organ, på vilket det enligt 30 § punkt 5 vägtrafikkungörelsen ankomme att biträda de militära myndigheterna vid uttagningen av traktorer.

Jämväl *länsstyrelsen i Gävleborgs län* har påpekat att någon kontroll av restitutionsansökningarna icke vore möjlig att verkställa å länsstyrelsens bilavdelning.

Frågan om vilken kontroll, som kunde vara erforderlig, har även berörts av *lantbruksstyrelsen*. Styrelsen har härom yttrat följande.

I fråga om tillvägagångssättet vid restitutionen har utredningsmannen utgått ifrån, att den till bilregistret insända ansökningsblanketten skulle där kontrolleras och ofullständiga uppgifter kompletteras, lämpligen med anlitande av beskrivningen till ekonomiska kartan eller andra tillgängliga handlingar rörande jordbruket. Enligt *lantbruksstyrelsens* mening torde en sådan kontroll och komplettering icke vara möjlig, då några för detta ändamål erforderliga uppgifter knappast stå till bilregistrets förfogande. En kontroll och komplettering av detta slag torde emellertid mera sällan bliva nödvändig. I de fall då tveksamhet om rätten att erhålla restitution eventuellt föreligger synes en kontroll lätt kunna ske genom hänvändelse till någon kommunal förtroendeman på vederbörandes hemort eller genom hushållningssällskapen och deras gillesombud.

Departementschefen.

I fråga om beskattningen av bensin som förbrukas här i riket har alltsedan denna beskattning infördes tillämpats den regeln att skatten uttages redan vid importen eller, beträffande inom landet tillverkad bensin, när sådan bensin distribueras från tillverkningsstället. Då i följd härav bensinskatten uttages för all här i riket förbrukad bensin, oavsett det ändamål för vilket bensinen användes, och då det i princip har fastslagits att intäkterna

av bensinbeskattningen skall användas endast till täckande av utgifterna för vägväsendet, har ett system för restitution av erlagd bensinskatt införts för ett flertal fall, där det ansetts att bensinförbrukningen icke bör belastas med någon skatt. Sålunda restitueras för närvarande bensinskatten — förutom vid utförsel av beskattad bensin — för bensin som användes bl. a. för framdrivande av järnvägståg eller flygplan eller för annat tekniskt ändamål än motordrift. Någon författningsbestämmelse om rätt till restitution av skatt för bensin som användes till bensindrivna traktorer eller andra maskiner vid jordbruket finnes däremot icke.

Frågan om lättnader i beskattningen av bensin som förbrukas inom jordbruket har sedan länge varit aktuell. I detta hänseende må nämnas att redan vid 1938 och 1939 års riksdagar — vid vilken tid bensinskatten utgick med 12 öre per liter — motioner väcktes om utredning och förslag rörande befrielse från skatt för i jordbruksdrift förbrukad bensin. Dessa motioner föranledde dock icke någon särskild åtgärd. Motioner i samma syfte väcktes jämväl vid 1948 och följande års riksdagar. I anslutning härtill genomfördes vid 1948 års riksdag den lättnaden för jordbruket såvitt angår bensinbeskattningen, att Kungl. Maj:t bemyndigades förordna om restitution av tilläggs-skatt — sådan skatt utgick, såsom förut nämnts, med 27 öre per liter från och med den 1 april 1948 — för sådan bensin som förbrukades vid jordbruket till bensindrivna traktorer under tiden den 1 april 1948 — den 31 mars 1949. Sedermera lämnades liknande bemyndiganden av 1949 och 1950 års riksdagar beträffande tilläggs-skatten för tiden därefter till och med den 31 december 1950. Denna individuella restitution i fråga om tilläggs-skatten handlades — efter Kungl. Maj:ts uppdrag — av statens livsmedelskommission respektive statens jordbruksnämnd.

Möjligheterna att införa en individuell restitutionsrätt har även undersökts av en särskild sakkunnigkommitté, som framlagt förslag i nämnda fråga i november 1949. Detta förslag, som från remissinstansernas sida kritiserades med hänsyn till att det föreslagna restitutionsförfarandet syntes alltför invecklat, har icke föranlett någon statsmakternas åtgärd.

Vidare må nämnas att vid 1951 års riksdag motionsvägen förslag väcktes om restitution av skatt på bensin som förbrukades vid jordbruket till bensindrivna traktorer. Dessa motioner avvisades under hänvisning till den dåmera igångsatta allmänna utredningen rörande beskattningen av motorfordonstrafiken.

Jämväl vid 1952 års riksdag väcktes motioner i samma syfte. Innan dessa motioner slutbehandlats i riksdagen hade emellertid den nu föreliggande promemorian den 30 oktober 1952 med förslag om införande av rätt till viss restitution av bensinskatt, som erlagts för bensin till jordbrukets bensindrivna traktorer, avgivits. Med hänvisning bland annat härtill avstyrktes 1952 års motioner av bevillningsutskottet i dess förut omnämnda betänkande nr 59.

Någon individuell restitution av skatten för bensin som förbrukats inom jordbruket har sålunda icke utgått i vidare mån än att sådan restitution

beviljats beträffande tillägsskatten å bensin som använts till jordbrukets bensindrivna traktorer under tiden den 1 april 1948—den 31 dec. 1950.

Såsom förut berörts har däremot kollektiv restitution av skatten för all bensin, som använts inom jordbruket, skett på så sätt att vid upprättandet av jordbrukskalkylen kostnaderna för bensinskatt beaktats vid prissättning på jordbrukets produkter.

Genom nyssnämnda promemoria den 30 oktober 1952 har förslag framlagts om individuell restitution efter ett mera förenklat system. Förslaget avser skatten för bensin, som förbrukas till jordbrukets bensindrivna traktorer under tiden den 1 september 1953—31 december 1954. I fråga om den närmare innebörden av förslaget hänvisas till den tidigare lämnade redogörelsen (s. 8—14). Här torde endast få erinras om att, enligt vad utredningsmannen i promemorian understrukt, varken den generella kompensationen genom jordbrukskalkylen eller de förslag, som dittills framlagts till individuell restitution av skatten för bensin till jordbruket, ansetts utgöra en rättvis och praktisk lösning av förevarande restitutionsfråga. I promemorian har i anslutning härtill anförts att annat alternativ nu icke syntes återstå än att fastställa ett rent schablonmässigt restitutionsbelopp, som under vissa, lätt kontrollerbara förutsättningar utanordnades till vederbörande traktorägare; ett dylikt alternativ skulle enligt promemorian närmast innebära en generell restitution till en starkt begränsad och noggrant individualiserad grupp jordbrukare d. v. s. sådana jordbrukare-traktorägare, vilka själva fått direkt vidkännas utgifterna för bensinskatten.

Enligt förslaget skall restitution av bensinskatten utgå med ett fixt belopp om 250 kronor för helt produktionsår räknat till ägare av bensindriven gummihjulstraktor under förutsättning att ägaren driver jordbruk och att traktorn till väsentlig del använts vid jordbruksdrift i egentlig mening. I fråga om tillvägagångssättet vid restitutionens handhavande föreslås i promemorian att ansökningsblanketter skola tillställas vederbörande jordbrukare från länsstyrelserna med ledning av de uppgifter som finnas antecknade i traktorregistret, att ansökningarna därefter skola insändas till länsstyrelserna och — efter granskning — överlämnas till statens jordbruksnämnd, som utanordnar restitutionsbeloppet.

Det nu framlagda restitutionsförslaget har i vanlig ordning remissbehandlats. Förslaget har därjämte varit tillgängligt för 1952 års bevillningsutskott vid behandling av de i det föregående omnämnda motionerna om rätt till restitution av skatt å bensin som förbrukas inom jordbruket.

Såsom framgår av den förut lämnade redogörelsen har samtliga remissinstanser — med undantag av statskontoret, länsstyrelsen i Kristianstads län och Östergötlands läns hushållningssällskap — i princip godtagit utredningsmannens förslag. I samband med sina tillstyrkanden av förslaget har remissinstanserna i flera fall framhållit, att om förslaget genomfördes detta kunde komma att motverka intresset för den enskilde traktorägaren att på grund av bensinskatten övergå till traktordrift med andra — mindre effektiva — drivmedel än bensin. Vidare har från remissinstansernas sida under-

strukits att förslaget tillgodoser kravet på enkelhet i uppläggning och administration.

Statskontoret har såsom motiv för sitt avstyrkande av utredningsmannens förslag anfört, att den generella kompensationen via jordbrukskalkylen vore en lämpligare och lättare framkomlig väg för restitutionens anordnande, särskilt som någon nedgång i antalet bensintraktorer vid jordbruket icke kunnat konstateras under den gångna tiden då endast generell kompensation lämnats för bensinskatten.

Vid mitt eget ståndpunktstagande i föreliggande fråga har jag utgått från den uppfattningen — vilken jämväl kommit till synes i det förut omnämnda utlåtandet nr 59 av 1952 års bevillningsutskott — att ett mera individuellt utformat restitutionssystem skulle i motsats till det nuvarande systemet med generell kompensation över jordbrukskalkylen bidra att motverka en övergång från bensin- till fotogentraktorer vid jordbruket och medverka till att nyanskaffningen av jordbrukstraktorer mera än hittills kommer att inriktas på de bensindrivna — effektivare — traktorerna.

Mot de tidigare diskuterade systemen för en individuell restitutionsrätt, vilka inneburi att restitutionsbeloppet skulle bestämmas med beaktande av varje särskild traktorägares faktiska eller beräknade förbrukning av traktorbensin, har invänts att tillämpningen av desamma skulle förorsaka ett vidlyftigt administrativt merarbete, som varken stode i rimlig proportion till fördelarna med restitutionen eller resulterade i någon effektiv kontroll över restitutionen.

Det nu föreliggande förslaget om individuell restitution har den förtjäns- ten att förslaget är enkelt; genom att restitutionen avser ett till alla traktor- ägare utgående lika stort, på förhand bestämt belopp och genom att hand- läggningen av restitutionsärendena anknytes till den nya traktorregistrering- en kommer någon betungande administrativ apparat icke att bli va erforderlig.

Då ett sålunda fixerat restitutionsbelopp uppenbarligen icke kan sättas alltför högt med hänsyn till de fall då traktorn användes endast i mindre omfattning, kan visserligen den invändningen framföras mot förslaget att restitutionsbeloppet för traktorägare med större brukningsenheter icke täcker tillräckligt stor del av den totala bensinskatten. Häremot må emellertid erinras om att belopp som icke täckes av sådan restitution kommer att in- räknas bland utgifterna enligt jordbrukskalkylen och sålunda generellt kompenseras.

Med hänsyn till det nu anförda förordar jag i princip utredningsmannens förslag, enligt vilket ägare av bensindriven traktor som användes i jord- bruksdrift, skall erhålla individuell restitution av bensinskatten med ett i förväg fixerat enhetligt belopp oavsett storleken av jordbruket och bensin- förbrukningen i det enskilda fallet.

I anslutning till ett yttrande som framförts inom 1952 års bevillningsut- skott (betänkandet nr 59) och som går ut på att även vid en schablonmäs- sigt utformad restitutionsmetod hänsyn borde tagas till jordbruksdriftens

omfattning i det enskilda fallet, vill jag framhålla, att så snart en differentiering av restitutionsbeloppet anses böra ske, svårigheter uppkommer med avseende å kontrollen över restitutionsansökningarna. Såsom framgår av vad jag redan förut yttrat kan jag icke biträda den åsikt som sålunda funnits företrädd inom bevillningsutskottet.

Vad angår den närmare utformningen av utredningsmannens förslag innebär detta, att det schablonmässigt fixerade restitutionsbeloppet skall utgå med 250 kronor per traktor och produktionsår. Såsom utgångspunkt för bestämmandet av beloppets storlek har utredningsmannen tagit förbrukningen för en traktorägare med en brukningsdel av 10—20 hektar; denne har en genomsnittsförbrukning av 1 200 liter bensin per år och betalar skatt härför med 300 kronor. Han skulle med förslaget erhålla restitution med fem sjättedelar av skattebeloppet. Enligt utredningsmannen skulle detta i stort sett få anses riktigt med hänsyn till att den bensin som användes vid körning med traktor på väg givetvis bör beskattas.

Från remissinstansernas sida har det föreslagna schablonbeloppet i allmänhet tillstyrkts. Sålunda har lantbruksstyrelsen funnit beloppet väl avvägt. Riksförbundet Landsbygdens folk har icke framställt någon erinran mot förslaget i denna del. Däremot har Sveriges lantbruksförbund — under hänvisning till att den genomsnittliga bensinförbrukningen för bensintraktorer uppgår till 367 kronor 50 öre — ansett rättvisesynpunkten tala för att restitutionsbeloppet fastställs till 300 kronor.

Det av utredningsmannen förordade beloppet om 250 kronor per traktor och år synes mig i nuvarande läge vara i och för sig lämpligt. Därest ett restitutionsbelopp av denna storleksordning fastställs kommer enligt föreliggande statistiskt material det stora flertalet brukningsdelar att erhålla en skälig kompensation för bensinskatten; och det kan ej antagas, att för traktorer vid de minsta brukningsdelarna kompensationen annat än möjligen i undantagsfall kommer att överstiga vad som faktiskt erlagts i bensinskatt. Då — såsom utredningsmannen framhållit — den del av skatten som icke täckes genom restitution av förenämnda schablonbelopp liksom hittills bör beaktas vid uträkandet av jordbrukets utgifter enligt jordbrukskalkylen blir jordbruket på denna väg kompenserat för de större brukningsdelarnas merutgifter för bensinskatt.

I detta sammanhang torde jag emellertid få nämna att under de nu pågående överläggningarna rörande budgeten för budgetåret 1953/54 uppkommit fråga om en provisorisk höjning från den 1 juli 1953 av bensinskatten i syfte att erhålla täckning för de avsevärt ökade utgifterna för vägväsendet under sagda budgetår. Den höjning som härvid övervägts har avsett ett belopp om 5 öre per liter eller alltså en höjning av skatten från 25 till 30 öre per liter. För den händelse en dylik höjning kommer till stånd bör det schablonmässigt valda restitutionsbeloppet ökas i motsvarande mån. Om restitutionsrätten, på sätt jag i det följande föreslår, bestäms att omfattas kalenderåren 1953 och 1954, bör alltså det förut omnämnda restitutionsbeloppet 250 kronor höjas till 300 kronor för år räknat beträffande

tiden den $\frac{1}{7}$ 1953— $\frac{31}{12}$ 1954. För år 1953 kommer alltså beloppet att uppgå till 275 kronor och för år 1954 till 300 kronor. Jordbrukare, som icke varit ägare till bensindriven traktor under helt kalenderår, bör erhålla restitution med halva beloppet, därest han ägt traktorn under minst halva året.

Beträffande restitutionsrättens närmare omfattning har utredningsmannen förordat den begränsningen att någon individuell restitution icke skulle medgivas i sådana fall, då bensindriven traktor tillhörde maskinstationsägare som icke samtidigt vore jordbrukare. Såsom motiv härför har åberopats dels att antalet dylika traktorer vid maskinstationerna torde vara mycket obetydligt och dels att ett så lågt schablonbelopp som 250 kronor per traktor troligen icke skulle medföra någon sänkning av de taxor som tillämpades vid körning åt jordbrukare.

I förevarande hänseende har inom 1952 års bevillningsutskott anförts den åsikten, att vid individuell restitution måste beaktas jämväl den förbrukning av bensin som skedde i jordbruksdrift med användande av traktorer tillhöriga maskinhållare och maskinstationer. Samma ståndpunkt har under remissbehandlingen av utredningsmannens förslag intagits av jordbruksnämnden som uttalat, att konkurrensförhållandena på området vore så hårda att man hade anledning antaga att varje möjlighet till taxesänkning komme att utnyttjas, och att svårigheter kunde uppkomma att draga en rättvis gräns mellan maskinhållare som vid sidan av en kanske mycket omfattande maskinuthyrning dreve ett jordbruk och sådana maskinhållare vilka icke dreve jordbruk i egentlig mening.

För egen del finner jag de av jordbruksnämnden anförda synpunkterna tala för att restitutionsrätten bör omfatta, förutom enskilda jordbrukare, jämväl maskinstationsägare. På grund härav och då en dylik utvidgning icke torde ha någon betydelse ur statsfinansiell synpunkt och ej heller orsaka några tillämpningssvårigheter, förordar jag att restitutionsrätten utvidgas på nu angivet sätt.

Vad angår tidpunkten för ikraftträdandet av det nu förordade restitutions-systemet torde jag få erinra om att enligt utredningsmannens förslag restitutionen i första hand skulle avse produktionsåret den 1 september 1953—den 31 augusti 1954. Utredningsmannen har motiverat förslaget härutinnan med en hänvisning till att jordbrukskalkylen fastställts för innevarande produktionsår och att genom densamma generell kompensation lämnats för all skatt å bensin, som förbrukades i jordbruksdriften för tiden till och med den 31 augusti 1953.

På sätt förut berörts har 1952 års bevillningsutskott anført — under åberopande av ett uttalande från jordbruksnämnden att en justering av jordbrukskalkylen vore möjlig därest en individuell restitution genomfördes under nu löpande produktionsår — att enligt utskottets mening en restitutionsrätt borde införas redan i början av år 1953, då härigenom restitutionsrätten skulle få betydelse för nyanskaffningen av traktorer under sagda år. Jordbruksnämnden har i sitt remissyttrande förklarat, att nämnden kunde ansluta sig till tanken att restitutionsrätten skulle införas redan från årsskiftet 1952—1953.

I enlighet med jordbruksnämndens förslag, som icke torde medföra några praktiska tillämpningssvårigheter, anser jag mig böra tillstyrka att den restitutionsrätt, varom nu är fråga, får gälla redan från och med den 1 januari 1953.

Enligt utredningsmannens förslag skall restitutionsrätten åtminstone tills vidare begränsas att gälla under tiden till utgången av år 1954. Denna tidsbegränsning synes mig lämplig. I följd härav kommer det av mig nu förordade restitutionssystemet att tillämpas under två kalenderår d. v. s. under åren 1953 och 1954.

I fråga om det tekniska förfarandet vid handläggningen av restitutionsärendena innebär utredningsmannens förslag — som avser tiden från och med den 1 september 1953 eller alltså från ingången av produktionsåret 1953/54 — att restitutionsbeloppet i princip skall utgå i efterskott för produktionsåret, att ansökningsblanketter skola efter årets utgång tillställas restitutionsberättigade jordbrukare genom länsstyrelsernas bilavdelningar, som därvid skola följa uppgifterna i traktorregistret angående ägarens yrke, drivmedlet för traktorn o. dyl., att blanketterna skola vederbörligen ifyllda återställas till bilavdelningarna för den kontroll, som kan anses behövlig, att blanketterna därefter skola översändas till jordbruksnämnden för slutgiltig granskning och meddelande av beslut och för restitutionsbeloppets utanordnande samt att erforderliga blanketter och anvisningar skola fastställas av jordbruksnämnden.

Vad sålunda föreslagits har tillstyrkts av jordbruksnämnden. Jämväl flertalet länsstyrelser, som yttrat sig i ärendet, har lämnat det föreslagna tekniska förfarandet utan erinran.

Även enligt min mening synes restitutionsförfarandet kunna ordnas i huvudsaklig överensstämmelse med det av utredningsmannen framlagda förslaget. Då det av mig förordade restitutionssystemet innebär, att restitutionsrätt införes redan från och med den 1 januari 1953, bör restitutionsbeloppet utbetalas i efterskott för kalenderår. För den händelse sådant fall skulle inträffa att en restitutionsberättigad traktorägare icke erhåller någon ansökningsblankett, bör han självfallet icke på sådan grund avstängas från rätten till restitution; han får givetvis själv hos länsstyrelsen begära att utfå en blankett. Den kontroll över ansökningshandlingarna som kan bli erforderlig hos länsstyrelserna torde i huvudsak kunna begränsas till en jämförelse mellan uppgifterna i ansökningsblanketten och traktorkortet. Några större svårigheter torde icke uppkomma för länsstyrelserna att få utrönt vilka maskinstationer som finnas inom länet och som använda bensindrivna traktorer vid körning åt jordbrukare. Såsom jordbruksnämnden framhållit torde handläggningen av restitutionsärendena hos både länsstyrelserna och jordbruksnämnden få en huvudsakligen expeditionsmässig karaktär.

De erforderliga bestämmelserna angående restitutionsförfarandet torde böra utfärdas i administrativ ordning.

I sin promemoria har utredningsmannen anfört, att några uttryckliga

författningsbestämmelser icke syntes bliva erforderliga i förevarande fall; i stället borde Kungl. Maj:t vid 1953 års riksdag utverka riksdagens bemyndigande att genomföra en restitution av bensinskatten i huvudsaklig överensstämmelse med angivna riktlinjer.

Den sålunda föreslagna anordningen finner jag ändamålsenlig.

Vad angår kostnaderna för det av mig förordade individuella restitutions-systemet finner jag att restitutionsbeloppet kan antagas komma att uppgå till något mer än 1,5 miljoner kronor per år. Erforderligt belopp torde i annat sammanhang böra ställas till jordbruksnämndens disposition.

Vid de tidigare tillfällen, då jordbrukets restitutionsfrågor diskuterats, har även berörts vissa restitutionsspörsmål rörande industriens bensindrivna fordon för interna transporter. I anledning av i riksdagen väckta motioner uppdrogs sålunda åt 1948 års restitutionssakkunniga att utreda frågan om restitution av skatt för bensin, som användes för utförande av växlingsarbeten med traktor eller truck. I sitt förut omnämnda betänkande anförde de sakkunniga att i och för sig intet vore att erinra mot en utsträckning av restitutionsrätten till här ifrågavarande fordon. Det torde emellertid, framhöll de sakkunniga, förekomma i stor utsträckning att inom industrien bensindrivna traktorer eller truckar användes inom fabriksområden eller vid transporter som ej ginge över allmänna vägar. Något skäl varför sådana traktorer och truckar skulle ur skattesynpunkt behandlas annorlunda än traktorer använda vid växlingsarbeten kunde de sakkunniga icke finna. Bland annat förelåge samma svårigheter att kontrollera att traktorerna och truckarna icke användes å allmänna vägar och gator. På grund härav borde enligt restitutionssakkunnigas uppfattning frågan om restitution av bensinskatt för nu ifrågavarande verksamhet ej lösas för sig utan endast i samband med en allmän översyn av restitutionsrättens omfattning.

Huruvida man för industriens ifrågavarande bensindrivna fordon kan tänka sig ett restitutionsförfarande efter en liknande schablonmetod, som jag nu förordat för jordbrukets traktorer, är jag icke beredd att uttala mig om förrän frågan blivit närmare utredd. Bland annat måste klarläggas storleken av bensinförbrukningen för industriens traktorer och truckar ävensom i vilken utsträckning dessa fordon jämväl användas för transporter å allmänna vägar och gator. Jag förutsätter att utredningsmannen under sitt fortsatta arbete upptar detta spørsmål till övervägande.

Föredragande departementschefen hemställer härefter att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att — i huvudsaklig överensstämmelse med förut angivna grunder — förordna om restitution av skatt för sådan bensin, som under åren 1953 och 1954 förbrukas vid jordbruket till bensindrivna traktorer.

Kungl. Maj:ts proposition nr 20.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Nils Fjellander.